

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3375

[Total No. of Pages : 4

[4706] Ext. - 11

M.A. (Part - I) (External)

PHILOSOPHY

PH - 101 : Problems in Indian Metaphysics and Epistemology

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain Sāmkhya's concept of Parināmīnitya.

OR

b) Elaborate Cārvāka's theory of Dehātmavāda.

Q2) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Elaborate the nature of Padārtha, according to Vaiśeṣika.

OR

b) What is Pratītyasamutpada? Explain.

Q3) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) What is Pramāna-Vyavasthā? Explain.

OR

b) Elaborate Nyāya classification of Pratyakṣa.

Q4) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain Buddhist's concept of Vyāpti.

OR

b) Elaborate the nature of Anupalabdhi.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Sāmānyalakṣaṇa and Svalakṣana.
- b) Śankara's concept of Jīva.
- c) Rāmānuja on nature of Brahmana.
- d) Nyāya on Jnāna and its kind.

Total No. of Questions : 5]

P3375

[4706] Ext. - 11
M.A. (Part - I) (External)

तत्त्वज्ञान

PH - 101 : भारतीय सत्ताशास्त्र आणि ज्ञानशास्त्रातील समस्या
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तासा]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) सांख्यांची परिणामीनित्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) चार्वाकांनी सांगितलेली देहात्मवादाची उपपत्ती विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) वैशेषिकांची पदार्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) प्रतीत्यसमुत्पाद म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) प्रमाणव्यवस्था म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
किंवा
ब) नैयायिकांनी केलेले प्रत्यक्षाचे वर्गीकरण विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) बौद्धांची व्याप्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

ब) अनुपलब्धिचे स्वरूप विशद करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]

अ) सामान्यलक्षण आणि स्वलक्षण

ब) शंकराचार्यांची जीवाची संकल्पना.

क) रामानुजांच्या मतानुसार ब्रह्मन्चे स्वरूप.

ड) न्यायमतानुसार ज्ञान आणि त्याचे प्रकार.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3376

[Total No. of Pages : 2

[4706]Ext. - 12

M.A. (Part - I) (External)

PHILOSOPHY

**PH - 102 : Problems in Western Metaphysics & Problems in Western Epistemology
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: [20]

a) Explain critically Heraclitus' theory of 'Becoming'.

OR

b) Examine Berkeley's principle 'Esse Est Percipi'.

Q2) Answer any one of the following: [20]

a) Discuss critically Mind-Body problem in descartes philosophy.

OR

b) Evaluate Hume's views on causation.

Q3) Answer any one of the following: [20]

a) Discuss Plato's distinction between knowledge and belief.

OR

b) What is foundational theory of justification? Explain.

Q4) Answer any one of the following: [20]

a) Explain Direct Realism as a theory of perception.

OR

b) Discuss critically Pragmatic theory of truth.

Q5) Write short notes on any two of the following: [20]

- a) Parmenides on being.
- b) Moore's views on common sense
- c) Bergson's intuitionism.
- d) Rationalist approach to knowledge.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P3376

[4706]Ext. - 12
M.A. (Part - I) (External)

तत्त्वज्ञान

PH - : 102 : पाश्चात्य सत्ताशास्त्र आणि ज्ञानशास्त्र समस्या
(2013 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) हिरॉक्लिट्स यांनी सांगितलेली 'संभवनची' उपपत्ती चिकित्सकपणे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) बर्कले यांनी सांगितलेले 'अस्तित्व म्हणजे इंद्रियसंवेदन' या तत्त्वाची समीक्षा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) देकार्त यांच्या तत्त्वज्ञानातील मन-शरीर यांच्या समस्येची चर्चा करा.
किंवा
ब) ह्युम यांच्या कारणविषयक विचारांचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) प्लेटो यांनी केलेल्या ज्ञान आणि मत यातील फरकाची चर्चा करा.
किंवा
ब) समर्थना विषयीची मूलाधारवादी उपपत्ती म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) प्रत्यक्षाची उपपत्ती म्हणून प्रत्यक्ष वास्तववादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) सत्यताविषयक फलप्रामाण्यवादी उपपत्तीची चिकित्सक चर्चा करा.
- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]
अ) पार्मेनाइडिसचे भवविषयक विचार
ब) मूर यांचे सामान्यबुद्धिविषयक विचार
क) बॅगसॉ यांचा अंतःप्रज्ञावाद
ड) ज्ञानविषयीचा बुद्धिप्रामाण्यवादी दृष्टिकोन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3377

[Total No. of Pages : 2

[4706]Ext. - 13
M.A. (Part - I) External
PHILOSOPHY
PH - 104 : Sāmkhya - Yoga

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All Questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[20]**

a) Elaborate in details the nature of evolutes of Prakriti.

OR

b) What is the nature of Satkāryavāda of Sāmkhya? Explain.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

a) Bring out the relation between Prakriti and Purusa.

OR

b) Discuss Sāmkhya's theory of Khyātivāda.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

a) Bring out the relation between Sāmkhya and Yoga.

OR

b) Elaborate the nature of eight fold yoga.

Q4) Answer any one of the following. **[20]**

a) What is fourfold framework in Yoga philosophy? Explain.

OR

b) Explain the nature of Jainayoga.

Q5) Write notes on any two **[20]**

a) Cittavṛttis

b) Three characteristic of Prakriti.

c) Kaivalya.

d) Yoga as therapy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P3377

[4706]Ext. - 13
M.A. (Part - I) External

तत्त्वज्ञान

पी.एच्. : 104 : सांख्य – योग
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) प्रकृतीपासून उत्क्रांत झालेल्या तत्त्वांचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.
किंवा
ब) सांख्यांच्या सत्कार्यवादाचे स्वरूप काय आहे? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) प्रकृति आणि पुरुष यांच्यातील संबंध सांगा.
किंवा
ब) सांख्यांच्या ख्यातिवादाच्या उपपत्तीची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) सांख्य आणि योग यांच्यातील संबंध सांगा.
किंवा
ब) अष्टांगिक योगाचे स्वरूप विशद करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) योग तत्त्वज्ञानातील चतुष्पद चौकट काय आहे? स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जैन योगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]
अ) चित्तवृत्ती
ब) त्रिगुणात्मक प्रकृति
क) कैवल्य
ड) योग एक उपचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3378

[Total No. of Pages : 4

[4706]Ext. - 14

M.A. (Part - I) (External)

PHILOSOPHY

PH - 103 : Jainism - Buddhism

Time : 3 Hours]

[Max Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following:

[20]

- a) Elaborate the nature of Vedic culture and Śramana culture.

OR

- b) Explain the nature of Anekāntavāda and bring out its significance in Jainism.

Q2) Answer any one of the following:

[20]

- a) Critically discuss Jain concept of Ahimsā.

OR

- b) Elaborate Jain concept of Triratna.

Q3) Answer any one of the following:

[20]

- a) Is Buddhism revolt against Vaidic tradition? Discuss.

OR

- b) Explain the Buddhist nature of suffering in detail.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following:

[20]

a) What is Pratītya-Samutpāda? Explain.

OR

b) Elaborate the nature of Nirvāṇa and bring out its kinds.

Q5) Write notes on any two:

[20]

a) Four noble fruits.

b) Sallekhanā.

c) Syādvāda.

d) Relation between Avidyā and Tṛṣṇā.

Total No. of Questions : 5]

P3378

[4706]Ext. - 14

M.A. (Part - I) (External)

पी.एच्. 103 : जैन आणि बौद्ध तत्त्वज्ञान
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) वैदिक आणि श्रमण संस्कृतीचे स्वरूप विशद करा.

किंवा

ब) अनेकान्तवादाचे स्वरूप सांगून जैन तत्त्वज्ञानातील त्याचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) जैनांच्या अहिंसा या संकल्पनेची चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

ब) जैनांची त्रिरत्नाची संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) बौद्ध तत्त्वज्ञान वैदिक परंपरेविरुद्धचे बंड आहे का? चर्चा करा.

किंवा

ब) बौद्धांनी सांगितलेल्या दुःखाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) प्रतीत्य - समुत्पाद म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) निर्वाणाचे स्वरूप विशद करून त्याचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]

अ) चार आर्यसत्य.

ब) सल्लेखना.

क) स्याद्वाद.

ड) अविद्या आणि तृष्णा यांच्यातील संबंध.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3379

[Total No. of Pages : 4

[4706]Ext. - 15
M.A. (Part - I) (External)
PHILOSOPHY
PH - 105 : Plato & Descartes
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following:

[20]

- a) Give an account of Plato's concept of justice.

OR

- b) Critically discuss Protagoras' criterion of knowledge.

Q2) Answer any one of the following:

[20]

- a) Explain critically Plato's views about One and Many.

OR

- b) Discuss Plato's views on the relation between Language and Reality.

Q3) Answer any one of the following:

[20]

- a) Explain epistemological shift in Descartes' Philosophy.

OR

- b) Discuss critically Descartes' argument for the existence of God.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following: **[20]**

- a) Give a critical account of Descartes' notion of Corporeal and Incorporeal Substance.

.OR

- b) Discuss Freudian critique of Cartesian Self.

Q5) Write short notes on any two of the following. **[20]**

- a) Plato's definition of Knowledge.
b) Plato's Theory of Form.
c) Descartes' method of doubt.
d) 'Cogito Ergo sum'.

Total No. of Questions : 5]

P3379

[4706]Ext. - 15
M.A. (Part - I) (External)

तत्त्वज्ञान
पी.एच्. 105 : प्लेटो आणि देकार्त
(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) प्लेटो यांची न्याय संकल्पनेबाबतचे विचार सांगा.

किंवा

ब) प्रोटॅगोरस यांनी सांगितलेल्या ज्ञानाच्या निकषाची चिकित्सकपणे चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) प्लेटो यांचे 'एक आणि अनेक' या विषयीच्या मतांचे चिकित्सक स्पष्टीकरण द्या.

किंवा

ब) प्लेटो यांचे भाषा आणि विश्व यांच्यातील संबंधावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) देकार्तच्या तत्त्वज्ञानातील ज्ञानमीमांसात्मक स्थित्यंतर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) देकार्त यांचा ईश्वराच्या अस्तित्वविषयीच्या युक्तिवादाची चिकित्सक चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) जड आणि अजड द्रव्याविषयीच्या देकार्त यांच्या मतांची चिकित्सक मांडणी करा.

किंवा

ब) फ्राईड यांनी कार्टेशियन 'स्व' बाबत केलेल्या समीक्षेची चर्चा करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]

अ) प्लेटो यांनी केलेली ज्ञानाची व्याख्या.

ब) प्लेटो यांची आकारविषयक उपपत्ती.

क) देकार्त यांची संशय पद्धती.

ड) मी विचार करतो म्हणून मी आहे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3385

[Total No. of Pages : 4

[4706] Ext. - 21

M.A. (Part - II) (External)

PHILOSOPHY

PH - 201 : Moral Philosophy

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain the distinction between Ethics and Meta-ethics.

OR

b) Discuss the nature of Virtue in Aristotle's philosophy.

Q2) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Give an account of Kant's Categorical Imperative.

OR

b) Explain critically Mill's Utilitarianism.

Q3) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Evaluate the theory of Purusartha.

OR

b) Discuss the concepts of Rta and Rna according to Vedic tradition.

Q4) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Examine the notion of suffering in Buddhism.

OR

b) What is Triratna in Jainism? Explain.

P.T.O.

Q5) Write short notes on **any two** of the following :

[20]

- a) Concept of Eudemonia Ethics.
- b) Kant on Duty.
- c) Vedic and Sramanic Dharma.
- d) Patanjali's Astanga-Yoga

Total No. of Questions : 5]

P3385

[4706] Ext. - 21
M.A. (Part - II) (External)
तत्त्वज्ञान विभाग
पी. एच् - 201 : नीतीशास्त्र
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) अधि-नीतीशास्त्र आणि नीतीशास्त्र यांतील भेद स्पष्ट करा.
किंवा
ब) ऑरिस्टॉटलच्या तत्त्वज्ञानातील सद्गूणाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) कांटच्या 'निरूपाधिक आदेश' सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) मिल्लच्या उपयुक्ततावादचे चिकित्सक स्पष्टीकरण लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) भारतीय नीतीशास्त्रातील पुरुषार्थाच्या उपपत्तीचे मुल्यामापन करा.
किंवा
ब) वैदिक परंपरेने सांगितलेल्या ऋत आणि ऋण संकल्पनांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) बौद्धांच्या दुःख संकल्पनेचे परिक्षण करा.

किंवा

ब) जैनप्रणित त्रिरत्न काय आहे? सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]

अ) सर्वहितवादी नीतिशास्त्राची संकल्पना.

ब) कांटचे कर्तव्य विषयक मत.

क) वैदिक आणि श्रामाणिक धर्म.

ड) पतंजलीचा अष्टांग योग.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3380

[Total No. of Pages : 4

[4706] Ext.-22
M.A. (Part - II) (External)
PHILOSOPHY
PH -202 : Social and Political Philosophy
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain Hobbes' theory of Social contract.

OR

b) Discuss Hegel's views on Ideal Society.

Q2) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Examine the Indian conception of Social Order.

OR

b) Explain critically Plato's concept of Justice.

Q3) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain the nature and types of Democracy.

OR

b) Discuss Locke's theory of Natural Rights in detail.

Q4) Answer **any one** of the following : **[20]**

a) Explain the distinction between Obligation, Duty and Responsibility.

OR

b) Evaluate Gandhi's notion of *Satyagraha*.

P.T.O.

Q5) Write short notes on **any two** of the following :

[20]

- a) Rousseau's theory of Social Contract.
- b) Marx on Class Struggle.
- c) Mill's Liberalism.
- d) Civil Disobedience.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋

Total No. of Questions : 5]

P3380

[4706] Ext.-22
M.A. (Part - II) (External)

तत्त्वज्ञान

पी एच् - 202 : सामाजिक आणि राजकीय तत्त्वज्ञान
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) हॉब्स यांची सामाजिक कराराची उपपत्ती स्पष्ट करा.
किंवा
ब) हेगेल यांच्या आदर्श समाजाविषयीच्या विचारांवर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) भारतीय समाज रचनेचे परिक्षण करा.
किंवा
ब) प्लेटो यांनी सांगितलेली न्यायाची संकल्पना चिकीत्सकपणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) लोकशाहीचे स्वरूप सांगून त्यांचे प्रकार सांगा.
किंवा
ब) लॉक यांनी सांगितलेल्या नैसर्गिक हक्काविषयीच्या उपपत्तीची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) बंधन कर्तव्य आणि जबाबदारी यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) गांधी यांची सत्याग्रहाच्या संकल्पनेचे परिक्षण करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) रूसो यांनी सांगितलेली सामाजिक कराराची संकल्पना
- ब) मार्क्स यांच्या मते वर्ग संघर्ष
- क) मिल यांचा उदारमतवाद
- ड) सविनय कायदेभंग

() () () ()

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3381

[Total No. of Pages : 4

[4706] Ext.-23

M.A. (Part - II) (Extranal)

PHILOSOPHY

PH -203 : Philosophy of Bhagvatgita and Saints of Maharashtra

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Bring out Social and Philosophical importance of Gitā .
- OR
- b) Elaborate Karmayoga in Gitā .

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the nature Prakriti in Gitā .
- OR
- b) Bring out the socio-ethical aspects of Lokasamgraha.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the nature of Moksa in Mahānubhāva .
- OR
- b) Explain the nature of Jagat and Jiva according to Jnāneshwara .

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Bring out Tukārāma's views about Vedic and Upanisadic Philosophy.
- OR
- b) Explain Ekanātha 's critique of Caste system.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Jnāneshwara on Jñāna , Karma and Bhakti.
- b) Types of Bhakta.
- c) Jāñayoga.
- d) Bhagawat Dharma.

Total No. of Questions : 5]

P3381

[4706] Ext.-23

एम. ए. तत्त्वज्ञान (भाग 2) बहिःस्थ,
पी एच् - 203 : भगवद्गीतेचे तत्त्वज्ञान आणि महाराष्ट्रातील संत
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) गीतेचे सामाजिक आणि तात्त्विक महत्त्व सांगा.
किंवा
ब) गीतेमध्ये सांगितलेला कर्मयोग विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) गीतेमध्ये सांगितलेले प्रकृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) लोकसंग्रहाची सामाजिक आणि नैतिक बाजू सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) महानुभाव पंथातील मोक्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) ज्ञानेश्वरांच्या मतानुसार जीव आणि जगत यांचे स्वरूप काय ते स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
अ) वेद आणि उपनिषद् यामधील तत्त्वज्ञानाविषयी तुकारामांचे मत सांगा.
किंवा
ब) एकनाथानी केलेली जातीची समीक्षा स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी चौघांवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) ज्ञानेश्वरांच्या मतानुसार ज्ञान, कर्म आणि भक्ती
- ब) गीतातील भक्तीचे प्रकार
- क) ज्ञानयोग
- ड) भागवत् धर्म

() () () ()

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3382

[Total No. of Pages : 4

[4706]Ext. - 24
M.A. (Part - II) (External)
PHILOSOPHY
PH - 204 : Vedānta

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

a) Explain the nature of Ajātivāda.

OR

b) Elaborate the nature of Adhyāsa.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

a) Explain the nature of Mayā.

OR

b) Elaborate Śankara's concept of God.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

a) Explain Ramānuja's views on synthesis of Jnāna, Karma and Bhakti.

OR

b) Elaborate Vallabha's views on Brahman and His relation to Jiva and Jagat.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

a) Explain Madhava's theory of Bheda.

OR

b) Explain Nimbārka's concept of Bhedābheda.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Rāmānuja's Satkhyātivada.
- b) Suṣupti.
- c) Visva.
- d) Nimbārka on Prapatti.

Total No. of Questions : 5]

P3382

[4706]Ext.-24
M.A. (Part - II) (External)

तत्त्वज्ञान
पी. एच्. : 204 - वेदान्त
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) अजातिवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अध्यासाचे स्वरूप विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) मायेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) शंकराचार्यांनी सांगितलेली ईश्वराची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) रामानुजांचा ज्ञान-कर्म-भक्ती समुच्चय स्पष्ट करा.
किंवा
ब) वल्लभार्चाच्या मते ब्रह्मनूचे स्वरूप काय आहे ते सांगून त्याचे जीव आणि जगत्शी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) मध्वांनी सांगितलेली भेदाची उपपत्ती स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) निंबार्कांनी सांगितलेली भेदाभेदाची संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]
- अ) रामानुजांचा सत्खातिवाद
ब) सुषुप्ति
क) विश्व
ड) निंबार्कांनी सांगितलेले प्रपत्तीचे स्वरूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3383

[Total No. of Pages : 4

[4706]Ext.-25

M.A. (Part - II) (External)

PHILOSOPHY

PH : 205 - Gandhian Philosophy and Philosophy of Ambedkar

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

a) Explain Gandhi's view 'Truth is God'.

OR

b) Discuss Gandhi's view on untouchability

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

a) What is Satyagraha? Bring out its importance.

OR

b) Elaborate Gandhi's views on education.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

a) Elaborate Ambedkar's concept of Ideal society.

OR

b) Explain Ambedkar's interpretation of four noble truths.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

a) Elaborate Ambedkar's concept of social justice.

OR

b) Explain Gandhi Ambedkar controversy with reference to Caste and Varna.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Doctrine of Sarvodaya
- b) Doctrine of Swarāj
- c) Ambedkar's concept of Democracy
- d) Ambedkar on Marxism.

Total No. of Questions : 5]

P3383

[4706]Ext.-25

M.A. (Part - II) (External)

तत्त्वज्ञान

पी. एच्. : 205 - गांधी आणि आंबेडकरांचे तत्त्वज्ञान
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) 'सत्य हेच परमेश्वर' हा गांधीचा विचार स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अस्पृश्यतेविषयीच्या गांधीच्या मताची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) सत्याग्रह म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व सांगा.
किंवा
ब) गांधीचे शिक्षण विषयक विचार करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) आंबेडकरांची आदर्श समाजाची संकल्पना विशद करा.
किंवा
ब) आंबेडकरांनी चार आर्यसत्याचा लावलेला अन्वयार्थ स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) आंबेडकरांनी सांगितलेली सामाजिक न्यायाची संकल्पना विशद करा.
किंवा
- ब) जाती आणि वर्ण विषयक गांधी – आंबेडकर वाद स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) पुढीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]
- अ) सर्वोदयाचा सिद्धान्त
ब) स्वराजाचा सिद्धान्त
क) आंबेडकरांची लोकशाहीची संकल्पना
ड) मार्क्सवादावरील आंबेडकरांचे विचार

Total No. of Questions :5]

SEAT No. :

P3384

[Total No. of Pages : 4

[4706] Ext. - 26

M.A. (Part - II) (External)

PHILOSOPHY

PH 206 : Philosophy of Religion

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following **[20]**

- a) What is Philosophy of Religion ? How is it different from a study of religion?

OR

- b) Examine the concept of Secularism with reference to India.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Is morality dependent on religion? Discuss.

OR

- b) Explain the Empiricist view of the nature of religious belief.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Evaluate the Ontological argument for the existence of God.

OR

- b) Discuss the nature and status of God in Advaita Philosophy.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following . **[20]**

a) Evaluate the nature and structure of religious experience.

OR

b) Explain critically Vivekanand 's notion of religion.

Q5) Write short notes on any two of the following. **[20]**

a) Religion as a Social Institution

b) Religion and Science

c) Mysticism

d) Problem of Evil

Total No. of Questions : 5]

P3384

[4706] Ext. - 26

M.A. (Part - II) (External)

तत्त्वज्ञान

पी.एच. 206 : धर्माचे तत्त्वज्ञान

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 3 तास]

[एकूण गुण: 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) धर्माचे तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? ते धर्माच्या अभ्यासापेक्षा वेगळे कसे आहे?

किंवा

ब) धर्मनिरपेक्षवादाची संकल्पना भारताच्या संदर्भात परीक्षण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) नैतिकता धर्मावर आधारित आहे का? चर्चा करा.

किंवा

ब) अनुभववाद्यांच्या मते धार्मिक विश्वासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]

अ) ईश्वराच्या अस्तित्वाबाबतचा सत्ताशास्त्रीय युक्तीवादांचे मुल्यांकन करा.

किंवा

ब) अद्वैत तत्त्वज्ञानाच्या मते ईश्वराच्या स्वरूपावर चर्चा करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा. [20]
- अ) धार्मिक अनुभवाची रचना व स्वरूप यांचे मुल्यांकन करा.
किंवा
- ब) विवेकानंदाच्या धर्म संकल्पनेवर चिकित्सक चर्चा करा.

- प्रश्न 5) खालीलपैकी दोघांवर टीपा लिहा. [20]
- अ) धर्म जणू सामाजिक संस्था
ब) धर्म आणि विज्ञान
क) रहस्यवाद
ड) दुरिताची समस्या

